

DEMOGRAFIE Zit niet bij de pakken neer: krimp van de bevolking biedt ook kansen

Bevolkingskrimp, is dat erg?

Gemeenten beschikken vaak over alle denkbare voorzieningen en willen die kost wat kost in stand houden. Is dat wel slim? Want de bevolking gaat krimpen.

door **Kees Nauta**

Nu al wordt 25% van de Brabantse gemeenten geconfronteerd met bevolkingskrimp, na 2025 loopt dat percentage op naar zelfs 70%. Die krimp voltrekt zich vooralsnog vooral aan de randen van onze provincie: West-Brabant, de Kempen, delen van Oost-Brabant. Op de graphic is dat goed te zien. Is dat reden om te schrikken of een uitdaging voor vernieuwend beleid? Ruim 25 gemeenten waren recentelijk vertegenwoordigd op een informatie- en discussiebijeenkomst georganiseerd door het PON, *kennis in uitvoering* en de Vereniging van Brabantse Gemeenten over de onderwerpen bevolkingskrimp, vergrijzing en ontgroening.

De hoofdtoon was snel gezet: Het staat als een paal boven water dat Noord-Brabant en Nederland als geheel geconfronteerd gaan worden met grote veranderingen in hun bevolkingsamenstelling. Een krimpende bevolking is daarbij een gegeven.

Denken dat we die beweging kunnen keren, bijvoorbeeld door kost wat kost woningen te bouwen of nieuwe industrieterreinen aan te leggen, leidt uiteindelijk alleen maar tot concurrentie tussen gemeenten in een krimpende markt.

De uitkomst is voorspelbaar: leegstand, kapitaalvernietiging en inkomstenverlies voor gemeenten; en dat in een situatie waarin gemeenten door de gevolgen van de economische crisis toch al onder druk komen te staan.

Maar het kan ook anders.

Voorbeelden van elders in Nederland maken duidelijk hoe op een positieve wijze kan worden omgegaan met de gevolgen van bevolkingskrimp.

De sleutel tot succes omvat twee elementen: 1. Erken de feiten en 2. Denk niet lokaal maar regionaal.

Het begint met erkenning en bewustwording van de feiten. De harde prognoses per gemeente en regio geven in ieder geval inzicht in de specifieke bevolkingstrends voor de komende jaren en decennia.

Deze prognoses vormen de basis voor een kritische beschouwing van het totale huidige beleid; daarbij gaat het bijvoorbeeld om voorzieningen, woningbouw, lokale bedrijvigheid en gemeentelijke financiën. Bijstellingen op diverse terreinen zullen wellicht of onvermijdelijk nodig zijn.

Wat daarmee opdoemt is een dimensioneel beeld van verschraling en achteruitgang. Een eenzijdig en onterecht beeld. Ervaringen in gebieden elders in Nederland, waar de krimp eerder en heviger toeslaat, maken duidelijk dat krimp ook kansen biedt.

Een grondige analyse van de potenties van elke gemeente, en belangrijker nog de regio waartoe ze behoort, geven inzicht in de specifieke kwaliteiten; die kunnen liggen in de ruimtelijke sfeer (rust, ruimte, historisch erfgoed), het sociale domein (een rijk verenigingsleven en grote bereidheid van bewoners voor elkaar en hun dorp verantwoordelijkheid te nemen) of economische factoren (bijvoorbeeld de nabijheid van economische groeikernen).

Een analyse die bij voorkeur wordt gemaakt samen met alle betrokkenen; burgers, maatschappelijke organisatie en regionaal bedrijfsleven). De kernvragen daarbij zijn: waarin onderscheidt zich onze regio van andere en waarop willen we ons samen op gaan profileren?

Daarnaast is het ook waardevol juist te zoeken naar verschillen tussen dorpen binnen een regio. De valkuil die we nu nog vaak zien is dat alle gemeenten en kernen willen beschikken over alle denkbare voorzieningen en die kost wat kost in stand willen houden.

Beschikbaarheid is het criterium, waar goede bereikbaarheid een beter uitgangspunt kan zijn. Liever één krachtige basisschool, een goed toegerust en optimaal toegankelijk gezondheidscentrum, dan met kunst en vliegwerk van alles in de lucht houden in elke kern, terwijl beschikbare financiële middelen alleen maar teruglopen.

Waarbij overigens niet is gezegd dat voor voorzieningen in kleine kernen geen maatschappelijk of financieel draagvlak meer kan bestaan.

Genoemde analyse kan de basis vormen voor een actief beleid, gedragen door alle betrokkenen in de regio. Daarmee ontstaat het perspectief op een versterking van de aantrekkelijkheid van een regio en de dorpen en gemeenten die er deel van uit maken; groeidenken maakt plaats voor denken in termen van kwaliteit. De uitstroom van bewoners uit de regio kan zo afgeremd worden, wellicht zullen zich mensen van buiten de regio aangetrokken voelen tot het leefklimaat. Mogelijk wordt het gebied een aantrekkelijk gebied voor (dag)toeristen, wat leidt tot nieuwe economische impulsen. En leegstaande, monumentale gebouwen van voormalige kloosters en internaten krijgen een nuttige en passende herbestemming. Het belangrijkste van alles is dat het dorp en zijn omgeving leefbaar blijft en een plek om trots op te zijn voor de huidige bewoners.

Tot slot: gemeenten ontvangen geld uit het Gemeentefonds. De verdeling is deels gebaseerd op inwonertal en woningvoorraad.

Dit verdelingsmechanisme verdient heroverweging in het licht van bevolkingskrimp en het loslaten van het groeidenken.

Juist kleinere gemeenten staan immers voor grote beleidsuitdagingen.

Kees Nauta is adviseur/onderzoeker bij het Brabantse PON, kennis in uitvoering.

Het PON, gevestigd in Tilburg, is een kennisinstituut op het sociale domein en levert een actieve bijdrage aan de ontwikkeling van een sociaal duurzame samenleving.

Erken de feiten en denk niet lokaal maar regionaal Groeidenken moet plaatsmaken voor denken in termen van kwaliteit